

A AUKERATIK ETA B AUKERATIK HAUTA DITZAKEZU GALDERAK, ATAL BAKOITZEAN ADIERAZTEN DEN BEZALA

A aukera

MARTEREN EBOLUZIO KLIMATIKO ETA HIDROLOGIKOARI BURUZKO DATU ESANGURATSUAK

- 1 NASAREN *Perseverance* ibilgailuak otsailean hartu zuen lur Marten, hain zuzen 45 km-ko diametroa duen Jezero krater handian, eta, dagoeneko, argitu ditu planeta gorriaren eboluzioari buruzko pasarte esanguratsuak: garai batean, aintzira lasai bat zen Jezero kratera, ibai batek elikatzen zuena. Eta bat-bateko aldaketek uholde indartsuak eragin zituzten, betiere NASAREN datuen arabera.
- 5 Ibaia deltan eta aintziran, hainbat kilometrotatik ibaian behera bortizki iritsitako arroka handiak aurkitu dituzte, bat-bateko uholdeen ondorio diruditenak. Arroka batzuek metro bateko diametroa eta hainbat tonako pisua zuten, eta, inguruko geruza geologikoak aztertuta, ikertzaileek argitu dute krateretik kanpokoak zirela. Are gehiago, ez zituela haizeak ekarri, ur-fluxu indartsu batek baizik. Kalkulatu dutenez, 9 m/s^1 -ko fluxua izango zuen uholdeak.
- 10 NASAKO ikertzaileek adierazi dutenez, gerora izandako klima-aldaketaren batek aintzira lehorteza eragin zuen, eta hurrengo milioika urteetan lehor mantendu da. Orduz geroztik, haizeak higatu du pasaia, egun azaltzen den kratera sortu arte.
- 15 NASAKO ikertzaileak pozik azaldu dira, gaur egun Marte hotza eta lehorra bada ere duela 3.700 milioi urte planeta epela eta hezea zela frogatu baitute, eta ura modu egonkorrean mantentzen zela azalean. Gainera, krateraren barruan buztinez eta lutita²-partikula txikiez sortutako geruzak identifikatu dituzte; alegia, beren baitan garai bateko biziaren arrastoak gorde lezaketena, inoiz bizia egon bada Marten. Datozen hilabeteetan geruza horiek aztertuko ditu *Perseverance* ibilgailuak.

Aitziber Agirre Ruiz de Arkaute, *Elhuyar Zientzia*, 2021/10/14

(1) Metro segundu. (2) Arroka sedimentarioa.

GALDERAK (OHARRA: Parentesi arteko zenbakiak zein lerrotan dagoen adierazten du)

• **A1. ATALA** (3 GALDERA AUKERATU HAUEN ARTEAN: A1.1., A1.2., A1.3., B1.1., B1.2 eta B1.3)

A1.1.- Testuko hitz hauen kasua eta numeroa eman, eta zehaztu falta diren numeroak (1 puntu): *ibilgailuak* (1), *aintziran* (5), *kilometrotatik* (5), *buztinez* (15), *biziaren* (16).

A1.2.- Azpimarratutako esaldi zatia berridatzi, testuko esanahiari lotuz (1 puntu):

- ... ibaian behera bortizki iritsitako arroka handiak... (5)
- ... inguruko geruza geologikoak aztertuta, ... (7)
- ..., egun azaltzen den kratera sortu arte. (12)
- ... Marte hotza eta lehorra bada ere, ... (13)
- ... epela eta hezea zela frogatu baitute, ... (14)

A1.3.- Testua aintzat hartuz, eman hitz hauen sinonimo bana (1 puntu): *eboluzioari* (2), *pasarte* (2), *elikatzen* (3), *arroka* (5), *arrastoak* (16)

• **A2. ATALA** (2 GALDERA AUKERATU HAUEN ARTEAN: A2.1., A2.2., B2.1. eta B2.2)

A2.1.- Testuaren gaia eta ideia nagusiak eman (100 hitz inguru)

A2.2.- Testu tipo eta mota: bereizgarriak (150 hitz inguru). (2 puntu)

• **A3. ATALA** (GALDERA 1 AUKERATU BI HAUEN ARTEAN: A3.1 eta B3.1)

A3.1.- Egin ezazu iritzi kritikoa (200 hitz gutxienez). (3 puntu)

3 galdera aukeratu
sei hauen artean

A1.1. - A1.2. - A1.3. -
B1.1. - B1.2. - B1.3.

2 galdera aukeratu
lau hauen artean

A2.1. - A2.2. -
B2.1. - B2.2.

Galdera 1 aukeratu bi
hauen artean

A3.1. - B3.1.

B Aukera

Emakumeak gorroto dituzten gizonak

Stieg Larsson idazle suediarrek trilogia ezaguna idatzi zuen; *Millennium* izena eman zion, baina askok gogoratzen dute lehen liburuak zeraman izenarekin. Espainieraz *Los hombres que no amaban a las mujeres* moduan ezaguna izan zen, eta frantsesez *Les hommes qui n'aimaient pas les femmes*. Alegia, bietan 'Emakumeak maite ez zituzten gizonak' izenburua hautatu zutela. Beti egin zait harrigarria izenburu horiek aukeratu izana, jatorrizko bertsioa latzagoa zelako: 'Emakumeak gorroto zituzten gizonak', hots, *Män som hatar kvinnor*. Gorrotoa lar¹ begitandu zitzairen, nonbait, argitaletxe espainiar eta frantsesei. Euskaraz itzulia ez dagoen arren, euskarazko Wikipedian jatorritik zuzenean euskaratu dute: *Emakumeak gorrotatzen zituzten gizonak*. Gorrotoa sentimendu indartsua da, urdailetik zuzenean irteten dena, arrazoitik at dagoena, eta, egun, ez da politikoki zuzena emakumeak gorroto ditugula esatea. Barkatu, zuzendu behar dut: emakumeok gorrotatzen gaituztela esatea. Baina horrela da. Badira gizonak, eta ez gutxi, emakumeak gorroto dituztenak. Ez dute esaten, zelan esango dute! Oraindik kosmetikari eutsi behar zaio.

Gorrotoak intentsitate ezberdinak ditu, maitasunak legez, eta askorentzat arerio gara. Erro sakonak ditu matxismoak, bere graduazio guztiekin. Esaterako, taberna zein txokoetan gizon talde batzuetan emakumeek hitz egiterakoan, esateko moduetan, gorrotoa dago; edota gizon askoren artean emakume bakarra agertzen den argazki horietan, gorrotoa dago. Are gehiago, emakumerik ez dagoen argazki horietan. Gorrotoa dago. *Pikara* aldizkarian Susana Gisbert elkarrizketatu zuten. Valentziako fiskala da bera, genero indarkerian aditua. Bere hitzak argigarriak dira: «Emakumeen aurkako gorrotoa esponentziala da, oso korapilatsua, eta babes handia dauka». Gaur martxoaren bederatzigarrena da, eta kalean jarraitzen dugu.

Goizalde Landabaso. *Berria* egunkaria. 2021/03/09 (MOLDATUA)

(1) Lar: gehiegi.

GALDERAK (OHARRA: Adibideen ondoko parentesi arteko zenbakiak zein lerrotan dagoen adierazten du)

- **B1. ATALA** (3 GALDERA AUKERATU HAUEN ARTEAN: A1.1., A1.2., A1.3., B1.1., B1.2 eta B1.3)
 - B1.1.- Eman testuko adizki hauen aspektua, aldia, pertsona eta modua (1 puntu): *zeraman* (2), *maite zituzten* (4), *begitandu zitzairen* (6), *gorrotatzen gaituzte* (10), *dauka* (19).
 - B1.2.- Azpimarratutako esaldi zatia berridatzi, testuko esanahiari lotuz (1 puntu):
 - ... jatorrizko bertsioa latzagoa zelako: ... (5)
 - Emakumeak gorroto zituzten gizonak (5-6)
 - Euskaraz itzulia ez dagoen arren, ... (7)
 - ... gorroto ditugula esatea. (10)
 - ... emakumeek hitz egiterakoan, ... (15)
 - B1.3.- Testua aintzat hartuz, eman hitz hauen sinonimo bana (1 puntu): *gogoratzen* (2), *urdailetik* (8), *legez* (13), *graduazio* (14), *korapilatsua* (19)
- **B2. ATALA** (2 GALDERA AUKERATU HAUEN ARTEAN: A2.1., A2.2., B2.1. eta B2.2)
 - B2.1.- Igorlearen asmo komunikatiboa eta modalizazioa azaldu. (150 hitz inguru) (2 puntu)
 - B2.2.- Testuaren tesia eta argudioak eman (100 hitz inguru). (2 puntu)
- **B3. ATALA** (GALDERA 1 AUKERATU BI HAUEN ARTEAN: A3.1 eta B3.1)
 - B3.1.- Egin ezazu iritzi kritikoa (200 hitz gutxienez). (3 puntu)

3 galdera aukeratu
sei hauen artean

A1.1. - A1.2. - A1.3. -
B1.1. - B1.2. - B1.3.

2 galdera aukeratu
lau hauen artean

A2.1. - A2.2. -
B2.1. - B2.2.

Galdera 1 aukeratu bi
hauen artean

A3.1. - B3.1.